ĢENERĀLADVOKĀTA MELHIORA VATELĒ [*MELCHIOR WATHELET*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 17. martā [1]

Lieta C-567/14

Genentech Inc.
pret
Hoechst GmbH , agrāk – Hoechst AG,
Sanofi-Aventis Deutschland GmbH
(Cour d'appel de Paris (Francija)

lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Prasība atcelt šķīrējtiesas nolēmumu — Konkurence — LESD 101. pants — Aizliegta vienošanās — Neekskluzīvs patentu licences līgums — Patentu atcelšana — Pārkāpuma neesamība — Ietekme — Pienākums samaksāt maksājumu

I – Ievads

1. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz LESD 101. panta interpretāciju. *Cour d'appel de Paris* [Parīzes Apelācijas tiesa] it īpaši vaicā, vai šis pants nav pretrunā patenta licences līguma ņēmējam uzliktajam pienākumam samaksāt maksājumus visā līguma darbības laikā līdz tā izbeigšanai, lai gan nav licencētā(-o) patenta(-u) atcelšanas vai pārkāpuma.

2. Šis lūgums tika iesniegts tiesvedībā par šķīrējtiesas spriedumu atcelšanu lietās starp *Genentech Inc.* (turpmāk tekstā – "*Genentech*"), saskaņā ar Delavēras (Amerikas Savienotās Valstis) tiesībām dibinātu sabiedrību, un *Hoechst GmbH*, bijušo *Hoechst AG* (turpmāk tekstā – "*Hoechst*"), un *Sanofi-Aventis Deutschland GmbH* (turpmāk tekstā – "*Sanofi-Aventis*") – saskaņā ar Vācijas tiesībām dibinātām sabiedrībām.

1 — Oriģinālvaloda – franču.

II – Atbilstošās tiesību normas

A – *Savienības tiesības*

3. LESD 101. pantā ir noteikts:

"1. Turpmāk norādītais ir aizliegts kā nesaderīgs ar iekšējo tirgu: visi nolīgumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū, un jo īpaši darbības, ar kurām:

a) tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas, vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus,

b) ierobežo vai kontrolē ražošanu, tirgus, tehnikas attīstību vai investīcijas,

c) sadala tirgus vai piegādes avotus,

d) līdzvērtīgos darījumos ar dažādiem tirdzniecības partneriem piemēro atšķirīgus nosacījumus, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus,

e) slēdzot līgumus, prasa, lai otra puse uzņemtos papildu saistības, kuras pēc savas būtības vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar attiecīgo līguma priekšmetu.

2. Visi nolīgumi vai lēmumi, kas ir aizliegti saskaņā ar šo pantu, automātiski nav spēkā.

3. Šā panta 1. punktu tomēr var atzīt par nepiemērojamu:

— jebkuram starp uzņēmumiem noslēgtam nolīgumam vai nolīgumu kategorijai;

— jebkuram uzņēmumu apvienības pieņemtam lēmumam vai lēmumu kategorijai;

— jebkādai saskaņotai darbībai vai darbību kategorijai,

kas palīdz uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu vai veicina tehnisku vai saimniecisku attīstību, reizē ļaujot patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem, un kas:

a) neuzspiež attiecīgiem uzņēmumiem ierobežojumus, kuri nav obligāti vajadzīgi, lai sasniegtu šos mērķus,

b) neļauj šādiem uzņēmumiem likvidēt konkurenci attiecībā uz šo ražojumu būtisku daļu."

B – *Francijas tiesības*

4. Civilprocesa kodeksa 1518. pantā ir noteikts:

"Par Francijā pasludinātu starptautiskas šķīrējtiesas nolēmumu var celt tikai prasību par atcelšanu."

5. Civilprocesa kodeksa 1520. pantā ir noteikts:

"Prasību par atcelšanu var celt tikai tad, ja:

1° šķīrējtiesa ir kļūdaini atzinusi savu kompetenci vai tās neesamību; vai

2° šķīrējtiesa ir izveidota nelikumīgi; vai

3° šķīrējtiesa lēmusi neatbilstoši tai uzticētajam uzdevumam; vai

4° nav ticis ievērots sacīkstes princips; vai

5° Sprieduma atzīšana un izpildīšana ir pretrunā starptautiskajai sabiedriskajai kārtībai."

III – Fakti pamatlietā un prejudiciālais jautājums

6. 1992. gada 6. augustā saskaņā ar Vācijas tiesībām dibināta sabiedrība *Behringwerke AG* (turpmāk tekstā – "*Behringwerke*")[2] piešķīra *Genentech* pasaules neekskluzīvu licenci (turpmāk tekstā – "licences līgums") izmantot cilvēka citomegalovīrusa (*CMV*) aktivatoru, kas paredzēts, lai paaugstinātu proteīnu ražošanā izmantotā šūnu procesa efektivitāti (turpmāk tekstā – "aktivators"). Šai tehnoloģijai tika piešķirts 1992. gada 22. aprīlī izsniegts Eiropas patents Nr. EP 0173 177 53 (turpmāk tekstā – "patents EP 177"), kā arī divi 1998. gada 15. decembrī un 2001. gada 17. aprīlī Amerikas Savienotajās Valstīs izsniegti patenti (turpmāk tekstā – "patents US 522" un "patents US 140"). 1999. gada 12. janvārī Eiropas Patentu iestāde (EPI) atcēla patentu EP 177.

7. Licences līgumu regulēja Vācijas tiesības.

8. No licences līguma 3.1. panta izriet, ka *Genentech* par tiesībām izmantot aktivatoru apņēmās samaksāt:

— vienreizēju maksājumu par licences izsniegšanu 20 000 vācu marku (DEM) (aptuveni EUR 10225 apmērā) apmērā;

— ikgadēju pētniecības nolūkiem paredzētu maksājumu DEM 20 000 (aptuveni EUR 10 225)apmērā;

— t.s. "parasto" maksājumu (turpmāk tekstā – "parastais maksājums") pusprocenta apmērā (0,5 %) no "gala produktu" pārdošanas apjoma[3].

9. *Genentech* samaksāja vienreizējo maksājumu un ikgadējo maksājumu, bet tā arī nekad nesamaksāja parasto maksājumu.

10. 2008. gada 30. jūnijā *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* lūdza *Genentech* sniegt informāciju par gala produktiem, [kurus tā ražoja,] izmantojot patentētos materiālus un procesus, par kuru izmantošanu ir jāmaksā parastie maksājumi.

11. Ar 2008. gada 27. augusta vēstuli *Genentech* paziņoja *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* par savu lēmumu izbeigt licences līgumu, kam bija jānotiek pēc diviem mēnešiem[4].

2 — *Behringwerke* vēlāk nodeva savas tiesības *Hoechst*. No 2005. gada jūlija *Hoechst* ir *Sanofi-Aventis*, kam pieder viss tās pamatkapitāls, meitasuzņēmums.

3 — Termins, kas licences līgumā definēts kā "komerciāli tirgojamas preces, tostarp licencēti produkti, kas tiek pārdoti tādā formā, ka tos var izsniegt pacientiem terapeitiskai lietošanai vai izmantot diagnostikas procedūrā, un kas nav nedz paredzēti, nedz tirgoti, lai izstrādātu jaunu formulu vai lai tos apstrādātu, iesaiņotu vai atkārtoti marķētu". Atbilstoši šim līgumam termins "licencētais produkts" nozīmē "materiālus (tostarp organismus), kurus ražojot, lietojot vai pārdodot bez šī līguma, tiktu pārkāpta viena vai vairākas vēl spēkā esošas prasības, kas ir iekļautas ar licencēto patentu saistītajās tiesībās".

4 — Licences līguma 8. panta 3. punktā ir noteikts, ka "licences turētājs var izbeigt šo līgumu un saskaņā ar to piešķirtās licences, iesniedzot *Behringwerke* šajā nolūkā uzteikumu divus mēnešus iepriekš, ja licences turētājs nolemj pārtraukt izmantot ar šo līgumu piešķirtās licences tiesības".

12. *Hoechst* un *Sanofi-Aventis*, uzskatot, ka *Genentech* rekombinēto proteīnu sintēzē bija izmantojusi licencētu *CMV* aktivatoru, lai ražotu *Rituxan*®[5] un citus medikamentus, un, neveikdama parastos maksājumus par visu šo medikamentu pārdošanu, bija tādējādi pārkāpusi licences līgumu, saskaņā ar licences līguma 11. pantā paredzēto šķīrējklauzulu 2008. gada 24. oktobrī cēla prasību pret *Genentech* Starptautiskās Tirdzniecības palātas (turpmāk tekstā – "STP") Starptautiskajā šķīrējtiesā, kas to iereģistrēja ar lietas numuru 15900/JHN/GFG.

13. 2008. gada 27. oktobrī *Hoechst un Sanofi-Aventis* vērsās *United States District Court for the Eastern District of Texas* (Amerikas Savienoto Valstu Teksasas Austrumu rajona [Federālajā] tiesā, ASV) ar sūdzību par patentu US 522 un US 140 pārkāpumu pret *Genentech* un *Biogen* (agrāk – *Biogen Idec*). Pēdējās tajā pašā dienā cēla prasību par šo patentu atzīšanu par spēkā neesošiem *United States District Court for the Northern District of California* (Savienoto Valstu Kalifornijas Ziemeļu rajona [Federālā] tiesa, ASV).

14. Šīs abas tiesvedības tika apvienotas *United States District Court for the Northern District of California* (Amerikas Savienoto Valstu Kalifornijas Ziemeļu rajona [Federālā] tiesa).

15. 2011. gada 11. martā *United States District Court for the Northern District of California* (Savienoto Valstu Kalifornijas Ziemeļu rajona [Federālā] tiesa) pēc būtības nosprieda, ka attiecīgie patenti nav pārkāpti, un noraidīja prasību atzīt patentu spēkā neesamību, uzskatot, ka *Genentech* nav iesniegusi pietiekami daudz vajadzīgo pierādījumu. Šo lēmumu 2012. gada 22. martā apstiprināja *United States Court of Appeals for the Federal Circuit* (Amerikas Savienoto Valstu Federālā apgabala Apelācijas tiesa, ASV), un tas kļuva galīgs.

16. Ar 2012. gada 5. septembra trešo daļējo nolēmumu (turpmāk tekstā – "trešais daļējais nolēmumu")[6], lietas dalībnieku izvēlētais vienīgais šķīrējtiesnesis atzina[7], ka *Genentech* ražoja *Rituxan*®, izmantojot aktivatoru ", kas pamatoti vai nepamatoti patentēts uz kādu laiku [patentā EP 177] un vēlāk [patentos US 522 un 140] [..]"[8], un, pamatojoties uz to, viņš atzina *Genentech* pienākumu samaksāt *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* parastos maksājumus par *Rituxan*® un produktu, kuriem ir tādas pašas īpašības, tirdzniecību[9].

5 — *Rituxan*® aktīvā viela ir "rituximab". Šis medikaments Amerikas Savienotajās Valstīs tiek tirgots no 1998. gada ar tirdzniecības nosaukumu *Rituxan*®, bet Eiropas Savienībā – *MabThera*®. No *Genentech*, kā arī *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* atbildēm uz Tiesas rakstveidā uzdotajiem jautājumiem izriet, ka šķīrējtiesas nolēmumi, kas attiecas uz šo lietu, ir par *Rituxan*® tirdzniecību visā pasaulē, tostarp šā medikamenta tirdzniecību ar nosaukumu *MabThera*®.

6 — Trešā daļējā nolēmuma oriģinālvaloda ir angļu valoda. *Genentech* pievienoja lietas materiāliem iesniedzējtiesā un Tiesā "brīvu" tulkojumu franču valodā, kurš tiks izmantots šajos secinājumos.

7 — Skat. trešā daļējā nolēmuma 322.–330. punktu.

8 — Skat. trešā daļējā nolēmuma 326. punktu.

9 — Skat. trešā daļējā nolēmuma 114. punktu.

17. Vienīgais šķīrējtiesnesis nosprieda, ka sākotnēji *Genentech* vēlējās izmantot aktivatoru, netiekot uzskatīts par pārkāpēju [10], tāpēc tika noslēgts licences līgums. Vienīgais šķīrējtiesnesis uzskata, ka no tā izriet, ka licences komerclīguma priekšmets [11] bija izvairīties no jebkādas tiesvedības par US 522 un US 140 patenta spēkā esamību līguma spēkā esamības laikā [12]. Šis šķīrējtiesnesis uzskata, ka "šāds pamiers [nevarēja] ilgt mūžīgi, jo bija paredzēts, ka [licences līgumu] jebkura puse var izbeigt samērā negaidīti [..]" [13].

18. Viņš uzskata, ka, kolīdz patents ir reģistrēts, tāds licences turētājs kā *Genentech* varētu būt drošs, saņemot licenci šā patenta izmantošanai, pretēji trešajai personai, kuru tas varētu atturēt konkurēt ar licences turētāju. Tāpēc vienīgais šķīrējtiesnesis uzskatīja, ka saskaņā ar licences līgumu patentu reģistrēšana bija būtisks apsvērums, lai konstatētu komerciāla iemesla noslēgt attiecīgo licences līgumu esamību, pat tad, ja jautājums par to spēkā esamību tāds nebija. Šajā ziņā viņš norādīja, ka tiesvedība attiecībā uz patentiem varētu ilgt gadiem ilgi, par ko liecina paralēlas tiesvedības Savienotajās Valstīs, un radīt ievērojamas izmaksas [14]. Tādēļ tāda sabiedrība kā *Genentech* bija ieinteresēta noslēgt šādu līgumu.

19. Tādēļ vienīgais šķīrējtiesnesis nosprieda, ka veiktie vai vēl atlikušie maksājumi atbilstoši licences līgumam nevar tikt pieprasīti vai būtu jāmaksā, ja patents tiktu atcelts vai nebūtu pārkāpts ar licences līguma saņēmēja darbībām [15]. Ņemot vērā, ka licences līguma komerciālais mērķis bija izvairīties no jebkādas tiesvedības saistībā ar patentu, viņš uzskatīja, ka galīgais patentu tiesvedības rezultāts neuzliek piešķīrējam pienākumu, pieņemot, ka patents tiek atzīts par nederīgu, atlīdzināt saņemtos maksājumus, nedz arī atbrīvo licences turētāju no pienākuma samaksāt šos maksājumus, ja, kā tas bija *Genentech* gadījumā, licences turētājs tos nebija samaksājis.

20. Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem, šis šķīrējtiesnesis nosprieda, ka saskaņā ar licences līgumu *Genentech* bija jāsamaksā *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* parastie maksājumi par tāda *Rituxan*® tirdzniecību, kas saražots laikā no 1998. gada 15. decembra (patenta US 522 izsniegšanas datums) līdz 2008. gada 28. oktobrim (licences līguma darbības beigu termiņš) [16].

21. Viņš arī piesprieda *Genentech* samaksāt *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* EUR 391 420,36, pieskaitot 293 565,27 ASV dolāru (USD) par to reprezentācijas izdevumiem laikā no 2011. gada 9. jūnija līdz 2012. gada 5. septembrim.

22. Visbeidzot viņš arī līdz galīgā nolēmuma pieņemšanai atlika lēmuma pieņemšanu attiecībā uz atlikušo maksājumu summas aprēķinu, par šķīrējtiesas izdevumiem un citiem reprezentācijas izdevumiem.

10 — Skat. trešā daļējā nolēmuma 299. punktu.

11 — Vienīgais šķīrējtiesnesis nosprieda, ka atbilstoši licences līgumam piemērojamām Vācijas tiesībām līgumi būtu jāinterpretē, pamatojoties ne vien uz to noteikumiem, bet arī to izcelsmi, sistemātisko kontekstu un komerciālajiem mērķiem (šajā ziņā skat. trešā daļējā nolēmuma 255. punktu). Viņš secināja, ka komerciālie mērķi, kas pamudināja lietas dalībniekus noslēgt licences līgumu, bija tas, ka tā noslēgšanas brīdī *Behringwerke* bija patentēts izgudrojums (proti, patents EP 177), kuru *Genentech* vēlējās komerciāli izmantot, neriskējot pārkāpt patentu (šajā ziņā skat. trešā daļējā nolēmuma 258. punktu). Vienīgais šķīrējtiesnesis uzskatīja, ka jautājums par patenta derīgumu nebija būtisks saskaņā ar Vācijas tiesībām, kas atzīst līgumā paredzētās tiesības uz licences līgumā paredzēto maksājumu samaksu, pat ja attiecīgais patents galu galā ir atcelts. Viņš nosprieda, ka atbilstoši Vācijas tiesībām persona var arī piešķirt licenci par nepatentētu vai nepatentējamu izgudrojumu (šajā ziņā skat. trešā daļējā nolēmuma 292. punktu).

12 — Šajā ziņā skat. trešā daļējā nolēmuma 307. punktu.

13 — Skat. trešā daļējā nolēmuma 308. punktu.

14 — Skat. trešā daļējā nolēmuma 313. punktu.

15 — Skat. trešā daļējā nolēmuma 314. punktu.

16 — Šajā ziņā skat. trešā daļējā nolēmuma 161. punktu un rezolutīvās daļas 1. punktu.

23. 2013. gada 25. februārī vienīgais šķīrējtiesnesis pasludināja galīgo nolēmumu, piespriežot *Genentech* samaksāt *Hoechst* EUR 108 322 850, kā arī vienkāršus procentus par zaudējumu atlīdzību, EUR 211 250 par šķīrējtiesas izdevumiem, EUR 634 649,88 un USD 555 907,23 (aptuveni EUR 490 778) par reprezentācijas izdevumiem [17].

24. Galīgā nolēmuma 219. punktā vienīgais šķīrējtiesnesis norāda, ka tiesvedības beigu posmā *Genentech* apgalvoja, ka "*Hoechst* centieni interpretēt [licences līgumu], lai ļautu tai atgūt parastos maksājumus, neatkarīgi no tā, vai uz attiecīgajiem licencētajiem produktiem [attiecas] vai neattiecas licencētie patenti, pārkāpa *Eiropas Savienības pretmonopola tiesisko regulējumu*".

25. Šajā ziņā vienīgais šķīrējtiesnesis nosprieda, ka "*Genentech* [nebija] norādīju[si], *kā* [Savienības konkurences tiesības tiktu] pārkāptas[..], ja tā zaudē[tu] šo lietu šķīrējtiesā. Vācijas likums par licencēm atļauj licences līgumus, lai izmantotu nelicencētu ekspertīzi, un par to var paredzēt maksājumus. To nevar mainīt, apgalvojot – bez papildu argumentiem –, ka šī licence pārkāpj [Savienības konkurences tiesības]" [18].

26. *Genentech*, pamatojoties uz Civilprocesa kodeksa 1518. un 1520. pantu, cēla *cour d'appel de Paris* prasību atcelt trešo daļējo nolēmumu, galīgo nolēmumu un *addendum*.

27. Ar 2013. gada 3. oktobra rīkojumu *cour d'appel de Paris noraidīja Genentech* lūgumu apvienot prasības par trešā daļējā nolēmuma, galīgā nolēmuma un *addendum* atcelšanu.

28. Tiesvedībā par trešā daļējā nolēmuma atcelšanu *cour d'appel de Paris* vēlas noskaidrot jautājumu licences līguma saderību ar LESD 101. pantu. Tā norāda, ka vienīgais šķīrējtiesnesis uzskatīja, ka tā derīguma termiņa laikā licences turētājam bija pienākums samaksāt līgumā noteiktos maksājumus, pat ja patenta(-u) atcelšana notika ar atpakaļejošu spēku. Tā jautā, vai šāds līgums nav pretrunā LESD 101. panta noteikumiem, jo tas uzliek pienākumu licences turētājam samaksāt maksājumus, kuriem tagad zudis mērķis, tāpēc, ka ir atcelts(-i) patents(-i), kas saistīts(-i) ar piešķirtajām tiesībām, un tādējādi "tiek mazināta tā konkurētspēja".

29. Šādos apstākļos *cour d'appel de Paris* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai LESD 101. panta noteikumi ir jāinterpretē tādējādi, ka patentu atcelšanas gadījumā tie nepieļauj tāda licences līguma piemērošanu, kas licences turētājam uzliek pienākumu veikt maksājumus tikai par to vien, ka tiek izmantotas ar licencēto patentu saistītās tiesības?"

30. Ar 2015. gada 18. novembra rīkojumu *Cour de cassation* (Francija) atzina par nepieņemamu *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* iesniegto apelācijas sūdzību par *cour d'appel de Paris* 2014. gada 23. septembra lēmumu uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu.

IV – Tiesvedība Tiesā

31. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika iesniegts 2014. gada 9. decembrī. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Genentech, Hoechst* un *Sanofi-Aventis*, Francijas, Spānijas un Nīderlandes valdības, kā arī Eiropas Komisija.

32. Atbilstoši Tiesas Reglamenta 61. panta 1. punktam lietas dalībniekiem lūdza uz Tiesas jautājumiem atbildēt rakstveidā, ko tie arī izdarīja 2015. gada 18. decembrī.

17 — Šīs summas nav grozītas ar galīgā nolēmuma lēmumu un *addendum*, kas pasludināti 2013. gada 25. februārī, par procentu, kas *Genentech* jāmaksā *Hoechst*, aprēķinu (turpmāk tekstā – "*addendum*").

18 — Skat. galīgā nolēmuma 222. punktu.

33. Tiesas sēde notika 2016. gada 20. janvārī, un tajā *Genentech, Hoechst un Sanofi-Aventis*, Francijas valdība un Spānijas valdība, kā arī Komisija iesniedza savus rakstveida apsvērumus.

V – Analīze

A – *Par pieņemamību*

1) Par uzdotā jautājuma saistību ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem

34. *Hoechst* un *Sanofi-Aventis*, kā arī Francijas valdība uzskata, ka prejudiciālais jautājums pamatojas uz kļūdainu pieņēmumu par faktiem, lai gan tas attiecas uz licences līguma saderību ar LESD 101. pantu, "*patentu* atcelšanas gadījumā"[19], tomēr 1999. gada 12. janvārī tika atcelts tikai patents EP 177, nevis patenti US 522 un US 140[20]. Tādējādi prejudiciālajam jautājumam neesot priekšmeta un tas būtu atzīstams par nepieņemamu.

35. Manuprāt, tas, ka iesniedzējtiesa uzdotajā jautājumā atsaucas uz "patentu" (daudzskaitlī) atcelšanu, lai gan atcelts tika tikai viens patents, nenozīmē, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojas uz kļūdainu pieņēmumu par faktiem.

36. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu skaidri izriet, ka iesniedzējtiesa pilnībā apzinās, ka patenti US 522 un US 140 nav atcelti.

37. Šajā ziņā iesniedzējtiesa sava lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 2. lappusē norāda, ka attiecībā uz licences līgumā minēto tehnoloģiju "ir izsniegti vairāki patenti, pirmkārt, 1992. gada 22. aprīlī ir izsniegts Eiropas patents [EP 177], ko EPI *vēlāk atcēla* 1999. gada 12. janvārī novitātes neesamības dēļ, otrkārt, 1998. gada 15. decembrī – patents [US 520], visbeidzot, 2001. gada 17. aprīlī – patents [US 140]"[21]. Iesniedzējtiesa nesniedz nekādas atsauces uz patentu US 522 un US 140 atcelšanu.

38. Turklāt sava lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 3. lappusē iesniedzējtiesa atsaucas uz *United States District Court for the Northern District of California* (Amerikas Savienoto Valstu Kalifornijas Ziemeļu rajona [Federālā] tiesa) 2011. gada 11. marta spriedumu, kurā tā "lēma, ka *Rituxan*® nav uzskatāms par attiecīgo patentu pārkāpumu". No iepriekš minētā izriet, ka iesniedzējtiesai ir zināms šā sprieduma saturs, ar kuru tika arī noraidīta prasība atcelt patentus US 522 un US 140[22].

39. Visbeidzot, lai arī trešā daļējā nolēmuma 193. un 194. punktā vienīgais šķīrējtiesnesis atsaucās uz *United States District Court for the Northern District of California* (Amerikas Savienoto Valstu Kalifornijas Ziemeļu rajona [Federālā] tiesa) veikto patentu US 522 un US 140 atcelšanu, šāda kļūda vairs neatkārtojas galīgajā nolēmumā. Gluži pretēji, vienīgais šķīrējtiesnesis galīgā nolēmuma 50. punktā skaidri norāda, ka *Genentech* prasība par patentu US 522 un US 140 atcelšanu tika noraidīta.

19 — Mans izcēlums.

20 — Skat. šo secinājumu 6. punktu.

21 — Mans izcēlums.

22 — Skat. šo secinājumu 13.–15. punktu.

40. Lai gan ir taisnība, ka trīs prasības, kas *cour d'appel de Paris* celtas par trešā daļējā nolēmuma, galīgā nolēmuma un *addendum* atcelšanu, nav apvienotas [23], no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem skaidri izriet, ka tās ir saistītas. Pati iesniedzējtiesa savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu šos trīs nolēmumus aplūko kā vienotu veselumu [24]. Tātad ir skaidrs, ka nepastāv kļūdains pieņēmums par faktiem.

41. Jebkurā gadījumā apgalvotā kļūdaina pieņēmuma par faktiem esamība vai neesamība nekādā veidā neietekmēs manu atbildi uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu, kas vienādi attiecas uz patenta atcelšanas gadījumu (proti, patents EP 177) un patenta nepārkāpšanas gadījumu (proti, patenti US 522 un US 140)..

42. Kā Komisija to norādīja savās atbildēs uz Tiesas rakstveida jautājumiem, "vienīgais šķīrējtiesnesis trešajā daļējā nolēmumā secināja, ka [licences] līguma mērķis nebija paredzēt maksājumu atlīdzināšanu vai nepieprasīšanu gadījumā, ja konkrēti patenti vēlāk var izrādīties nederīgi vai nav pārkāpti. Līguma mērķis, kas interpretēts, ņemot vērā Vācijas tiesības un sarunu vēsturi starp lietas dalībniekiem, bija aizsargāt patenta(-u) izmantotāju(-us) – proti, *Genentech* – pret tiesvedību saistībā ar patentu(-iem), kas varētu būt ilgstoša un dārga. No iepriekšminētā izriet, ka fakts, ka ASV patentus varētu uzskatīt par nederīgiem vai nepārkāptiem, negroza *Genentech* pienākumu apjomu samaksāt maksājumus".

2) Par iespēju Tiesai sniegt iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi

43. *Hoechst* un *Sanofi-Aventis*, kā arī Francijas valdība uzskata, ka Tiesa nevar sniegt iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi.

44. Šajā ziņā Francijas valdība norāda, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav precizēti faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai piemērotu LESD 101. pantu un Komisijas 2004. gada 27. aprīļa Regulu (EK) Nr. 772/2004 par [LESD 101.] panta piemērošanu tehnoloģijas nodošanas nolīgumu kategorijām [25], piemēram, attiecīgā tirgus struktūra un faktiskie darbības apstākļi, licences līguma raksturs, piemēram, līgums starp konkurentiem vai savstarpēja vienošanās, un Vācijas tiesību elementi, kuri piemērojami šim līgumam.

45. Es uzskatu, ka šie argumenti ir jānoraida, jo jāsecina, ka atbilstoši spriedumam *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195) LESD 101. panta 1. un 2. punkts neliek atcelt trešo daļējo nolēmumu [26]. Tomēr Francijas valdības pieminētās atbrīvojuma regulas [27] piemēro LESD 101. panta 3. punktu tehnoloģiju nodošanas līgumu un saskaņotu darbību kategorijām, *kuras ietilpst LESD 101. panta 1. punkta darbības jomā*, kas, manuprāt, šajā gadījumā tā nav.

46. Jebkurā gadījumā es uzskatu, ka Tiesai nav pietiekamas informācijas, lai veiktu šādu analīzi, ja tā nepiekristu maniem secinājumiem.

47. Tikai gadījumā, ja Tiesa nepiekristu maniem secinājumiem, varētu tikt pieņemta iebilde par nepieņemamību attiecībā uz iepriekš minēto atbrīvojuma regulu piemērošanu.

23 — Skat. šo secinājumu 27. punktu.

24 — It īpaši skat. *Genentech* iesniedzējtiesai iesniegtos secinājumus (pārņemti lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu), kuros pieprasīta trešā daļējā nolēmuma, galīgā nolēmuma un *addendum* atcelšana.

25 — OV L 123, 11. lpp.

26 — Skat. šo secinājumu 84.–97. punktu.

27 — Trīs attiecīgo regulu tiesiskais pamats ir Padomes 1965. gada 2. marta Regula Nr. 19/65/EEK par [LESD] [101.] panta 3. punkta piemērošanu atsevišķām līgumu un saskaņotu darbību kategorijām (OV 1965, 36, 533. lpp.).

3) Par iespēju iesniedzējtiesai uzdot jautājumu Tiesā

48. *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* apgalvo, ka nav iespējams atbildēt uz prejudiciālo jautājumu, vienlaikus nepārkāpjot Francijas tiesības, kas aizliedz pārskatīt pēc būtības starptautisko šķīrējtiesu nolēmumus, ja vien nav acīmredzami pārkāpta starptautiskā sabiedriskā kārtība [28].

49. Ja šāds acīmredzams pārkāpums nav konstatēts (kā karteļa gadījumā), *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* nošķir gadījumu, kad jautājums par līguma starp uzņēmumiem saderību ar LESD 101. pantu ir ticis atstāts bez ievērības starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumā – un šādā gadījumā varētu tikt apdraudēta konkurences tiesību efektivitāte, no gadījuma, kad šis jautājums tajā ticis apspriests. Viņuprāt, pēdējā pieņēmumā, kas atbilst arī šai lietai, atbilde uz šo prejudiciālo jautājumu liktu iesniedzējtiesai pēc būtības pārskatīt trešo daļējo nolēmumu, jo pamatojums atcelšanai, par ko ir šis jautājums, tika izvirzīts un izdiskutēts vienīgā šķīrējtiesneša priekšā.

50. Šajā ziņā ir jāatgādina, ka, Tiesai un valstu tiesām sadarbojoties, kā tas ir paredzēts LESD 267. pantā, tikai valsts tiesa, kura izskata strīdu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā tajā ierosinātās lietas īpatnības, novērtē gan to, cik lielā mērā prejudiciāls nolēmums tai ir nepieciešams sprieduma taisīšanai, gan arī tās Tiesai uzdoto jautājumu atbilstību.

51. Ja valsts tiesu uzdotie jautājumi ir saistīti ar kādas Savienības tiesību normas interpretāciju, Tiesai principā ir jāpieņem lēmums, ja vien nav acīmredzams, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu patiesībā ir vērsts uz to, lai Tiesa sniegtu atbildi uz hipotētisku tiesību strīdu vai sniegtu atzinumu par vispārīgu vai hipotētisku jautājumu, ja pieprasītajai Savienību tiesību normas interpretācijai nav nekāda sakara ar realitāti vai tiesību strīda priekšmetu vai arī ja Tiesas rīcībā nav informācijas par faktiskiem vai tiesiskiem apstākļiem, kas ir nepieciešama, lai uz uzdotajiem jautājumiem sniegtu lietderīgu atbildi [29].

52. Manuprāt, nekas neliecina par to, ka uzdotais jautājums būtu hipotētisks vai ka pieprasītajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar realitāti vai iesniedzējtiesā izskatāmā strīda priekšmetu, kas attiecas uz LESD 101. pantu. Turklāt es uzskatu, ka Tiesai ir faktu vai tiesību elementi, kas vajadzīgi, lai sniegtu lietderīgu atbildi uz uzdoto jautājumu.

53. Es arī norādu tīri informatīvā nolūkā, ka *Cour de cassation* [Kasācijas tiesa] atzina par nepieņemamu *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* celto apelācijas sūdzību par *cour d'appel de Paris* 2014. gada 23. septembra spriedumu, kas nolēma uzdot Tiesai šo prejudiciālo jautājumu.

54. Tādējādi prejudiciālais jautājums man šķiet pieņemams un uz to ir jāsniedz atbilde.

B – *Par lietas būtību*

1) Par starptautisko šķīrējtiesu nolēmumu kontroles apjomu attiecībā uz Eiropas sabiedriskās kārtības normu

55. Francijas valdība savos rakstveida apsvērumos atgādina, ka sprieduma *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) 32. punktā Tiesa nosprieda, ka dalībvalstu tiesu īstenotā kontrole par starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumiem saistībā ar Savienības tiesību jautājumiem var būt "vairāk vai mazāk apjomīga atkarībā no situācijas" saskaņā ar noteikumiem, ko dalībvalstis pieņēmušas, īstenojot savu procesuālo autonomiju. Pamatojoties uz to, Francijas valdība apgalvo, ka Francijas tiesību normas, saskaņā ar

28 — Skat. *cour d'appel de Paris*, 2004. gada 18. novembris, *Thalès*, RG nº 2002/19606, 9. lpp; *Cour de cassation, première chambre civile*, 2008. gada 4. jūnijs, *Cytec*, nº 06-15.320, Bull. civ. I, nº 162, 4. lpp.

29 — Skat. rīkojumu *EBS Le Relais Nord-Pas-de-Calais* (C-240/12, EU:C:2013:173, 12. punkts un tajā minētā judikatūra).

kurām Francijas tiesas nevar pēc būtības pārskatīt starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumus un saistībā ar prasību atcelt starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu, par kuru ir runa šajā lietā, var tikai meklēt "acīmredzamu" starptautiskās sabiedriskās kārtības pārkāpumu [30], ir atbilstošas Savienības tiesībās noteiktajam efektivitātes principam.

56. *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* apgalvo [31], ka, lai gan spriedumā *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) Tiesa atzina, ka valsts tiesai, kurā celta prasība par starptautiskās šķīrējtiesas nolēmuma atcelšanu, saskaņā ar tās iekšējo reglamentu vajadzēja apmierināt prasību par atcelšanu, kas pamatota ar LESD 101. panta pārkāpumu, attiecīgās Francijas procesuālo tiesību normas aizliedz pēc būtības pārskatīt starptautiskās šķīrējtiesas spriedu nolēmumus un ierobežo šīs kontroles apmēru ar "acīmredzamu" pārkāpumu [32].

57. *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* uzskata, ka, ņemot vērā, ka jautājums par iespējamu licences līguma nesaderību ar LESD 101. pantu tika izvirzīts un izspriests vienīgā šķīrējtiesneša priekšā un ka tas to noraidīja, nav iespējams atbildēt uz prejudiciālo jautājumu, nepārskatot trešo daļējo nolēmumu pēc būtības, ciktāl tāds licences līgums kā šajā lietā nevarētu radīt ierobežojumu mērķa dēļ atbilstoši LESD 101. pantam un tādēļ nevarētu radīt acīmredzamu LESD 101. panta pārkāpumu.

58. Manuprāt, ierobežojumi [33] starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu kontroles apjomam, tādi kā paredzēti Francijas tiesībās, uz ko atsaucas *Hoechst* un *Sanofi-Aventis*, kā arī Francijas valdība, proti, acīmredzams starptautiskās sabiedriskās kārtības pārkāpums un neiespējamība kontrolēt starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu par šādu pārkāpumu, ja jautājums par sabiedrisko kārtību ticis izvirzīts un apspriests šķīrējtiesā, ir pretrunā Savienības tiesību efektivitātes principam.

59. Atsaucoties uz starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu saderības ar Savienības tiesībām kontroles sistēmu saistībā ar sabiedrisko kārtību, ko Tiesa noteikusi savā spriedumā *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) par (tāpat kā šajā gadījumā) prasību atcelt starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu, kas pamatota uz pretrunu sabiedriskajai kārtībai, un apstiprinājusi savā spriedumā *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316) par lūgumu atzīt un izpildīt sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ apstrīdēto starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu, ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesu tā dēvētās "parastās" šķīrējtiesas [34] nav dalībvalstu tiesas LESD 267. panta izpratnē. Līdz ar tās nevar uzdot prejudiciālus

30 — Skat. *Cour de cassation, première chambre civile*, 2008. gada 4. jūnijs, *Cytec*, nº 06-15.320, Bull. civ. I, nº 162, 4. lpp.

31 — Skat. šo secinājumu 48. un 49. punktu.

32 — Skat. *cour d'appel de Paris*, 2004. gada 18. novembris, *Thalès*, RG nº 2002/19606, 9. lpp. Šāds risinājums tika apstiprināts spriedumā *Cytec* (*Cour de cassation, première chambre civile*, 2008. gada 4. jūnijs, *Cytec*, nº 06-15.320, Bull. civ. I, nº 162, 4. lpp.). Abas lietas bija par Savienības konkurences tiesību pārkāpumu.

33 — Kā tas noteikts prasībā par atcelšanu, saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 1520. pantu Francijā pasludināto starptautiskas šķīrējtiesas nolēmumu kontroles priekšmets ir pats starptautiskās šķīrējtiesas nolēmums, nevis pamata instruments, kas ietver šķīrējklauzulu, kas noveda pie šķīrējtiesas, proti, licences līgums. Ir taisnība, ka starptautiskie šķīrējtiesas nolēmumi nav līgumi starp uzņēmumiem atbilstoši LESD 101. pantam, bet ir starptautiskās tiesas nolēmumi, kas nav piesaistīti nevienai valsts tiesību sistēmai, bet ietilpst starptautiskās šķīrējtiesas tiesību sistēmā (skat. *Cour de cassation, première chambre civile*, 2015. gada 8. jūlijs, *Ryanair*, nº 13-25.846, ECLI:FR:CCASS:2015:C100797; šajā ziņā skat. arī *Cour de cassation, première chambre civile*, 1994. gada 23. marts, *Hilmarton Ltd*, nº 92-15137, Bull. civ. I, nº 104, 79. lpp.; *Cour de cassation, première chambre civile*, 2007. gada 29. jūnijs, *PT Putrabali Adyamulia*, nº 05-18053, Bull. civ. I, nº 250). Tomēr no sprieduma *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) skaidri izriet, ka starptautiskas šķīrējtiesas nolēmums ir jāatceļ, ja tas atzīst līgumu starp uzņēmumiem, kas ir pretrunā LESD 101. pantam, pat ja pats nolēmums nav līgums starp uzņēmumiem. Ja būtu citādi, lietas dalībnieki varētu izslēgt konkurences noteikumiem neatbilstošus noteikumus no LESD 101. panta darbības jomas, iekļaujot tajos šķīrējklauzulas.

34 — Skat. spriedumu *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 34. punkts). Es izmantoju šo terminu, lai nošķirtu no konkrētām šķīrējtiesām, par kurām Tiesa nosprieda, ka tās atbilst judikatūrā noteiktajiem kritērijiem, lai varētu uzdot prejudiciālu jautājumu (skat. spriedumu *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta*, C-377/13, EU:C:2014:1754, kā arī rīkojumu *Merck Canada*, C-555/13, EU:C:2014:92). Pamatojoties uz šo judikatūru, varētu paredzēt, ka šķīrējtiesas, kuras iesaistītas saistībā ar Konvenciju par strīdus izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem (*CIRDI*) var Tiesai uzdot prejudiciālus jautājumus. Šajā ziņā skat. Basedow, J., "EU Law in International Arbitration: Referrals to the European Court of Justice", 2015, 32. sēj., *Journal of International Arbitration*, 367. lpp., 376.–381. lpp. Tā kā šķīrējtiesu investīciju jomā skaits un nozīme, kas uzdod jautājumus par Savienības tiesību piemērošanu, pieaug, it īpaši valsts atbalsta jomā, iespēja šķīrējtiesām uzdot prejudiciālos jautājumus varētu veicināt pareizu un efektīvu Savienības tiesību piemērošanu.

jautājumus. Tādēļ dalībvalstu tiesām saskaņā ar LESD 267. pantu, vajadzības gadījumā izmantojot arī prejudiciālā nolēmuma tiesvedību [35], ir jāizvērtē šķīrējtiesas (starptautisko vai nestarptautisko) nolēmumu saderība ar Savienības tiesībām, ja iesniegta prasība par atcelšanu [36], eksekvatūru [37] vai jebkuru citu prasību vai kontroles veidu, ko paredz piemērojamie valsts tiesību akti.

60. Citiem vārdiem, starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu saderības ar Savienības materiālajām tiesībām kontroles sistēma, izmantojot sabiedrisko kārtību, saistībā vai nu ar prasību par atzīšanu un izpildi, vai arī prasību par atcelšanu, uzliek kontroles īstenošanu sākotnēji, proti, dalībvalstu tiesām, nevis vēlāk, proti, šķīrējtiesām [38].

61. Šķīrējtiesnešu uzdevums starptautiskajā komercšķīrējtiesā ir interpretēt un pareizi piemērot lietas dalībniekus saistošu līgumu. Pildot šo uzdevumu, šķīrējtiesnešiem, protams, var būt nepieciešams piemērot Savienības tiesības, ja tās ir daļa no līgumam piemērojamām tiesībām (*lex contractus*) vai tiesībām, ko piemēro šķīrējtiesām (*lex arbitri*). Tomēr kontrole par Eiropas sabiedriskās kārtības normu ievērošanu gulstas uz dalībvalstu tiesām, nevis šķīrējtiesnešiem, vai nu saistībā ar prasību par atcelšanu, vai saistībā ar tiesvedību par atzīšanu un izpildi [39].

62. Šī sistēma darbojas pretēji savstarpējas uzticēšanās sistēmai, kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra Regulu (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās [40], kas uztic atbildību par Savienības tiesību, tostarp Eiropas sabiedriskās kārtības normu, ko piemēro strīda būtībai, ievērošanu tiesai, kas izskata lietu pēc būtības (iepriekšējā posmā), nevis vēlāk tiesai, kas lemj par atzīšanu un izpildi [41].

63. Pamatojoties uz iepriekš minēto, es analizēšu divus Francijas tiesībās noteiktos ierobežojumus.

a) Sabiedriskās kārtības pārkāpuma acīmredzamais vai klajais raksturs

64. Ja starptautiskās šķīrējtiesas nolēmuma kontrole attiecībā uz Eiropas sabiedriskās kārtības normām (kas attiecas tikai uz vienu jau ļoti ierobežotu Savienības tiesību sistēmas normu kategoriju) būtu jāierobežo ar LESD 101. panta acīmredzamiem vai klajiem pārkāpumiem, šī kontrole būtu iluzora, ņemot vērā to, ka līgumi vai darbības, kas var ierobežot vai izkropļot konkurenci, ir "bieži slēpti" [42], kas daudzos gadījumos lietas dalībniekiem radītu neiespējamību (vai pārmērīgas grūtības) izmantot tiesības, ko tiem piešķir Savienības konkurences tiesības.

35 — Skat. spriedumu *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 32., 33. un 40. punkts). Šajā ziņā skat. arī *Högsta domstolen* (Augstākā tiesa, Zviedrija) 2015. gada 17. jūnija spriedumu lietā Nr. T 5767-13, *Systembolaget/The Absolute Company*, 23. punkts.

36 — Tāda ir iesniedzējtiesas situācija šajā lietā, kā arī Nīderlandes tiesu situācija lietā, kurā tika pasludināts spriedums *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269).

37 — Tāda bija Lietuvas tiesu situācija lietā, kurā tika pasludināts spriedums *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316), kurā jautājums bija par to, vai attiecīgais starptautiskās šķīrējtiesas nolēmums bija "anti-suit injunction" pretēji sabiedriskajai kārtībai saskaņā ar Konvencijas par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu, kas noslēgta Ņujorkā 1958. gada 10. jūnijā, V panta 2. punkta b) apakšpunktu (*Recueil des traités des Nations unies*, 330. sēj., 3. lpp.).

38 — Protams, ir daži izņēmumi, kā šķīrējtiesas atrašanās vietas (valsts) tiesas kā atbalsta tiesas iesaistīšanās šķīrējtiesas tiesvedībā. Tomēr šie izņēmumi nav vērsti uz to, lai nodrošinātu Savienības tiesību ievērošanu. Šajā ziņā skat. lietu, kurā tika pasludināts spriedums *Rich* (C-190/89, EU:C:1991:319) par šķīrējtiesas izveidošanu.

39 — Situācija var būt atšķirīga starptautiskās šķīrējtiesas attiecībā uz investīcijām kontekstā, kurā vairākas sistēmas, piemēram, *CIRDI* konvencijas sistēma, neparedz iespēju dalībvalstu tiesām kontrolēt starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu saderību ar Eiropas sabiedrisko kārtību (skat., piemēram, šīs konvencijas 53. un 54. pantu. Tomēr, ja šīs juridiskās sistēmas piemēram, *CIRDI* konvencija, saista dalībvalstis attiecībā pret trešajām valstīm, tie ietilpst LESD 351. panta piemērošanas jomā. Konflikts starp starptautiskās šķīrējtiesas kārtību un Savienības tiesību sistēmu varētu tikt novērsts, ja šķīrējtiesas varētu lūgt sniegt Tiesai prejudiciālu nolēmumu (skat. 34. zemsvītras piezīmi).

40 — OV L 351, 1. lpp.

41 — Šajā ziņā skat. sprieduma *Renault* (C-38/98, EU:C:2000:225) 33. punktu, kurā Tiesa nosprieda, ka "valsts tiesa nevar, neapšaubot konvencijas mērķi, atteikties atzīt citas līgumslēdzējas valsts nolēmumu tikai tāpēc, ka tā uzskata šajā nolēmumā, ka valsts tiesības vai [Savienības] tiesības tika nepareizi piemērotas. Gluži pretēji, ir jāņem vērā, ka tādā gadījumā tiesiskās aizsardzības līdzekļu sistēma, kas izveidota katrā līgumslēdzējā valstī, ko papildina prejudiciālā nolēmuma procedūra, ko paredz [LESD 267.] pants, sniedz lietas dalībniekiem pietiekamas garantijas". Tad šā sprieduma 34. punktā tā nosprieda, ka "iespējama tiesību kļūda, kā pamatlietā, [nebūtu] būtisks pārkāpums valsts tiesību sistēmas noteikuma pārkāpums".

42 — Spriedums *Courage* un *Crehan* (C-453/99, EU:C:2001:465, 27. punkts).

65. Kā to atzīst *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* savu rakstveida apsvērumu 21. punktā, kā arī to juridiskais eksperts sava viedokļa 5. punktā [43], šī ļoti ierobežotā kontrole varētu attiekties tikai uz "[LESD 101. panta] pašiem acīmredzamākajiem pārkāpumiem, piemēram, līgumiem par cenu noteikšanu vai tirgus sadali". Tādējādi ierobežojumi pilnībā izvairītos no atcelšanas tiesas kontroles, jo to konstatēšana prasītu vairāk nekā minimālu šķīrējtiesas nolēmuma izskatīšanu pēc būtības, ko Francijas tiesas nevarētu izdarīt.

66. Tomēr, pat ja atkarībā no to acīmredzamības un bīstamības pastāv LESD 101. panta pārkāpumu gradācija starp konkrētiem ierobežojumiem mērķa un seku dēļ [44], nekas LESD 101. pantā neļauj secināt, ka daži no šiem ierobežojumiem būtu paciešami. LESD 101. pants skaidri aizliedz līgumus starp uzņēmumiem, "kuru mērķis vai iedarbība ir" [45] ierobežot konkurenci. Tādējādi vai nu ir bijis LESD 101. panta pārkāpums – un tādā gadījumā attiecīgais līgums starp uzņēmumiem automātiski nav spēkā, vai arī pārkāpuma nav.

67. Šajā ziņā tādējādi ir mazsvarīgi tas, vai sabiedriskās kārtības normas pārkāpums ir vai nav acīmredzams. Neviena sistēma nevar akceptēt tās svarīgāko normu, kas ir daļa no tās sabiedriskās kārtības, pārkāpumus neatkarīgi no tā, vai šie pārkāpumi ir vai nav acīmredzami un skaidri.

b) Neiespējamība kontrolēt starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu par sabiedriskās kārtības pārkāpumu, ja jautājums ticis izvirzīts un apspriests šķīrējtiesā, jo tas nozīmētu minētā nolēmuma pārskatīšanu pēc būtības

68. Sprieduma *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269) 36. punktā Tiesa nosprieda, ka LESD 101. pants (bijušais EKL 81. pants) ir "obligāta pamatnorma, lai izpildītu [Savienībai] noteiktos pienākumus un, it īpaši, lai nodrošinātu iekšējā tirgus darbību" [46].

69. Turklāt sprieduma *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2015:316) 37. punktā Tiesa nosprieda, ka savstarpējas uzticēšanās princips nav saistošs šķīrējtiesām [47]. Tas nozīmē, ka dalībvalstu tiesām nav jāņem vērā atbildes uz jautājumiem par Savienības tiesību jautājumiem, ko sniegušas šķīrējtiesas, kas LESD 267. panta izpratnē nav dalībvalstu tiesas.

43 — Profesors *Laurence Idot* atzīst, ka viņa tēzei būtu sekas, ka, "izņemot sprieduma izņēmuma hipotēzi, ar kuru tiktu atzīts, piemēram, kartelis, valsts tiesa vairāk ne[varētu] apelācijas sūdzības par spriedumu gadījumā, izskatīt pēc būtības jautājumu par konkurences tiesībām, ja tas ticis izvirzīts un izspriests šķīrējtiesā".

44 — Skat. spriedumu *CB*/Komisija (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 48.–52. punkts).

45 — Mans izcēlums.

46 — Tiesa pamatoja šo konstatējumu EK līguma 3. panta g) apakšpunktā ((tagad LESD 3. panta 1. punkta b) apakšpunkts). Kā es to paskaidroju savu secinājumu lietā *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2014:2414) 182. punktā, "es nepiekrītu interpretācijai spriedumā *Eco Swiss* (EU:C:1999:269, 36. punkts), [..] saskaņā ar kuru tikai ar faktu vien, ka kāda konkrēta joma iekļaujas izņēmuma vai dalītā Savienības kompetencē saskaņā ar LESD 3. un 4. pantu, pietiek, lai kādu Savienības tiesību normu aplūkotu sabiedriskās kārtības aspektā. Ja tas tā būtu, tad viss Savienības tiesību kopums no Eiropas Savienības Pamattiesību hartas līdz direktīvai par spiediena iekārtām attiektos uz sabiedrisko kārtību [..]". To pašu secinājumu 177. punktā es paskaidroju, citējot sprieduma *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation*/Padome un Komisija (C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461) 304. punktu, ka jēdziens Eiropas sabiedriskā kārtība var ietvert tikai "principus, kas ir daļa no pašiem [Savienības] tiesību sistēmas pamatiem" līdz pat tam, ka nevar "*atstāt bez ievērības*, jo tiesiskā, brīvā un demokrātiskā valstī šāda atstāšana bez ievērības nebūtu pieļaujama". Tātad ir runa par to, ka "tai [Savienības] tiesību sistēmā ir jābūt tik *fundamentālam*(*-iem*) imperatīvam(-iem) noteikumam(-iem), ka pamatlietas kontekstā no tās nedrīkst būt nekādas atkāpes" (skat. 100. punktu manos secinājumos lietā *Bogendorff von Wolffersdorff*, C-438/14, EU:C:2016:11). Šajā ziņā LESD 101. un 102. pants ir būtiski un fundamentāli noteikumi iekšējās tirgus darbībai, bez kuriem Savienība nefunkcionētu un kuru neievērošana, acīmredzama vai nē, klaja vai nē, būtu nepieņemama saskaņā ar Savienības tiesību sistēmu.

47 — Šajā ziņā skat. arī 154. punktu manos secinājumos lietā *Gazprom* (C-536/13, EU:C:2014:2414).

70. Tādējādi, ja LESD 101. pants ir tik būtiska Savienība tiesību sistēmas norma, tas, ka lietas dalībnieki ir izvirzījuši un apsprieduši šķīrējtiesā jautājumu par starptautiskās šķīrējtiesas nolēmuma nesaderību ar šo tiesību normu, nevar būt izšķirošs, tāpēc ka šķīrējtiesas tiesvedības laikā lietas dalībnieku rīcība varētu apdraudēt šī panta efektivitāti, jo šķīrējtiesa nevar principā [48] uzdot prejudiciālo jautājumu Tiesai un tai nav katrā ziņā pienākums interpretēt un piemērot Savienības tiesības.

71. Šo iemeslu dēļ dalībvalsts tiesas kontrole par starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu neatbilstību Eiropas sabiedriskās kārtības normām nevar tikt saistīta ar to, vai šis jautājums ir vai nav ticis izvirzīts un apspriests tiesvedībā šķīrējtiesā, nedz arī ierobežots ar valsts tiesībās noteikto aizliegumu pārskatīt attiecīgo nolēmumu pēc būtības.

72. Citiem vārdiem, viena vai vairākas līgumslēdzējas puses, kas varētu vēlēties iestāties pret konkurenci, nevar, vēršoties šķīrējtiesā, izslēgt šos līgumus no kontroles atbilstoši LESD 101. un 102. pantam.

2) Vai LESD 101. panta 1. punkts prasa atcelt starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu, kāds tas ir pamatlietā, ar kuru tiek atzīts patenta licences līgums, kas nosaka, ka visā tā derīguma laikā tiek maksāti parastie maksājumi, pat ja ar atpakaļejošu spēku tiek atcelts patents par attiecīgo tehnoloģiju (šajā gadījumā – patents EP 177) vai ja attiecīgās tehnoloģijas izmantošana nav pārkāpums (proti, patenti US 522 un US 140)?

a) Ievada piezīmes

73. No trešā daļējā nolēmuma lasījuma un vienīgā šķīrējtiesneša sniegtās licences līguma interpretācijas izriet, ka *Genentech* pienākums maksāt parastos maksājumus *Hoechst* un *Sanofi-Aventis*, kas aprēķināti, pamatojoties uz to saražotajiem medikamentiem, izmantojot aktivatora tehnoloģiju, nebija pakārtoti nosacījumam, ka šī tehnoloģija ir vai paliek aizsargāta ar patentu [49].

74. Saskaņā ar trešo daļējo nolēmumu vienkārša attiecīgās tehnoloģijas izmantošana licences līguma darbības laikā bija pietiekama, lai tiktu izpildīts pienākums samaksāt parastos maksājumus [50].

75. Šajā ziņā Tiesai nav jāpārskata vai jāapšauba vienīgā šķīrējtiesneša konstatētie fakti, kā arī licences līguma interpretācija, kas veikta, pamatojoties uz Vācijas tiesībām, saskaņā ar kurām licences līgums uzliek pienākumu veikt maksājumus, lai gan nav patenta(-u) atcelšanas vai pārkāpuma.

76. Pēc tam iesniedzējtiesa lūdz Tiesai tikai LESD 101. panta interpretāciju, kas padara veltīgas *Genentech* atsauces uz spriedumu *Huawei Technologies* (C-170/13, EU:C:2014:2391) un dažām manis sniegto secinājumu vietām minētajā lietā [51], kuras skāra tikai LESD 102. panta interpretāciju.

48 — Skat. spriedumu *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754), kā arī rīkojumu *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92). Šajā gadījumā vienīgais šķīrējtiesnesis saskaņā ar minēto judikatūru nav "dalībvalsts tiesa", jo tā jurisdikcija nav obligāta, bet izriet no lietas dalībnieku licences līgumā brīvi izdarītas izvēles, par ko pamatlietā ir pasludināti attiecīgie šķīrējtiesas nolēmumi.

49 — Savās atbildēs uz Tiesas rakstveida jautājumiem *Genentech*, *Hoechst un Sanofi-Aventis*, Francijas valdība un Komisija uzskata, ka trešais daļējais nolēmums neattiecas uz patentu EP 177. Komisija uzskata, ka abu ASV patentu (patenti US 522 un US 140) nozīme attiecībā uz trešo daļējo nolēmumu nav daudz svarīgāka. Tā uzskata, ka atbilstoši licences līgumam piemērojamajām tiesībām, proti, Vācijas tiesībām, patenta, par kuru ir izsniegta licence, atsaukšana vai atcelšana neietekmē pienākumu samaksāt maksājumus, piebilstot, ka Vācijas tiesības ļauj piešķirt licenci pat attiecībā uz tehnoloģiju, kas nav nedz patentēta, nedz patentējama. *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* norāda, ka no trešā daļējā nolēmuma skaidri izriet, ka vienīgais šķīrējtiesnesis piesprieda *Genentech* samaksāt *Sanofi* pienākošos maksājumus, pamatojot to tikai ar to, ka *Genentech* izmantoja aktivatoru, lai Savienotajās Valstīs ražotu *Rituxan®*, par ko ir noslēgts licences līgums.

50 — Nav strīda, ka atbilstoši ASV tiesām patenti US 522 un US 140 nav pārkāpti. Vienīgais šķīrējtiesnesis turklāt konstatēja trešā daļējā nolēmuma 322.–330. punktā, ka aktivatoru izmantoja, lai ražotu *Rituxan®* starp 1998. gada 15. decembri un 2008. gada 27. oktobri. Skat. šo secinājumu 16. punktu.

51 — C-170/13, EU:C:2014:2391.

b) Lietas dalībnieku argumenti

77. *Genentech* uzskata, ka ar trešo daļējo nolēmumu uzliktais pienākums samaksāt attiecīgos parastos maksājumus gadījumā, ja patents ir atcelts vai licencētais patents nav pārkāpts, ne vien būtiski ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm, ir arī konkurences ierobežojums gan mērķa, gan seku dēļ.

78. Attiecībā uz ietekmi uz tirdzniecību starp dalībvalstīm *Genentech* norāda, ka Komisija 1998. gada 2. jūnijā piešķīra atļauju tirgot *MabThera®*, piemērojot Padomes 1993. gada 22. jūlija Regulu (EEK) Nr. 2309/93, ar ko nosaka kārtību, kā Kopienā apstiprina un pārrauga cilvēkiem paredzētas zāles un veterinārās zāles, kā arī izveido Eiropas Zāļu novērtēšanas aģentūru [52], kas ir derīga, veicot tirdzniecību visā Savienībā. *Genentech* apgalvo, ka attiecīgajā laikposmā (no 1998. līdz 2008. gadam) tā ražoja "rituximab", lai to tirgotu dažādās dalībvalstīs, galvenokārt Vācijas Federatīvajā republikā, Spānijas Karalistē, Francijas Republikā, Itālijas Republikā un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajā Karalistē. Tā norāda, ka vienīgā šķīrējtiesneša noteiktie maksājumi tika aprēķināti, pamatojoties uz gala produktu pasaules neto pārdošanas apjomu par laikposmu no 1998. līdz 2008. gadam, un ka, ņemot vērā ievērojamo pārdošanas apjomu attiecīgajā laikposmā Eiropas Savienībā, konkurences ierobežojums, ko rada vienīgā šķīrējtiesneša noteiktais maksājums, tieši ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm.

79. *Genentech* arī paskaidro, ka tā cieš no nelabvēlīgākiem konkurences apstākļiem, jo ir spiesta maksāt par tehnoloģiju izmantošanu, kuras citi konkurenti var izmantot brīvi un bez maksas.

80. Turklāt *Genentech* uzskata, ka *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* saņēma atlīdzību un nepamatoti iedzīvojās, iekasējot [53] tādus parastos maksājumus par zinātnes un tehnoloģijas atklājumiem, kuriem tās nav sniegušas nekādu ieguldījumu. Tā uzskata, ka attiecīgie starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumi pamatlietā ļāva *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* "aplikt ar nodokli" to konkurentus un uzlikt finansiālu slogu farmācijas nozarei kopumā un konkrēti *Genentech* un tās meitasuzņēmumiem, kas darbojas Eiropā un visā pasaulē, tādējādi pārkāpjot Eiropas konkurences tiesības.

81. Attiecībā uz konkurenci šī vārda tiešā izpratnē *Genentech* norāda, ka *Sanofi-Aventis* ir otra lielākā Eiropas farmācijas grupa, ņemot vērā ienākumus no recepšu medikamentiem, un ir iesaistīta pētniecībā un attīstībā, kā arī medikamentu ražošanā vairākās medicīnas nozarēs. Tā piebilst, ka *Sanofi-Aventis* ir viens no galvenajiem *Roche* (kam tagad pilnībā pieder *Genentech*) konkurentiem farmācijas nozarē, kas vērsta uz pētniecību.

82. Savukārt *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* uzskata, ka *Genentech* apstrīdētajiem šķīrējtiesas nolēmumiem ir ļoti ierobežota saistība ar Eiropas Savienību.

83. Tās arī norāda, ka maksājumu, kas jāveic *Genentech*, avots nav atrodams nevienā Eiropas patentā, ka apstrīdētajiem starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumiem nav bijis nekādas ietekmes uz *Genentech* pārdošanas apjomu. Tās arī piebilst, ka vienīgais šķīrējtiesnesis lēma tikai par to, vai *Genentech* bija līgumisks pienākums samaksāt licences līgumā paredzētos maksājumus un ka ar galīgo nolēmumu *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* piešķirtie maksājumi tika aprēķināti, par pamatu ņemot *Rituxan®* pārdošanas apjomu visā pasaulē, no kura tikai 17 % attiecas uz Eiropas Savienību, kas atbilst aptuveni EUR 18 miljoniem par attiecīgo laikposmu no 1998. līdz 2008. gadam.

52 — OV L 214, 1. lpp.

53 — Ar 2013. gada 3. oktobra rīkojumu *cour d'appel de Paris* ir piešķīrusi eksekvatūru trešajam daļējam nolēmumam, galīgajam nolēmumam un *addendum*. Tie tādējādi ir izpildīti.

c) Novērtējums

84. Novērtējot ietekmi uz tirdzniecību starp dalībvalstīm, es pievienojos Komisijas izteiktajiem apsvērumiem atbildēs uz Tiesas uzdotajiem rakstveida jautājumiem, ka iesniedzējtiesai būtu jāpārbauda, vai, ņemot vērā attiecīgā tirgus īpatnības, pastāv pietiekama iespējamība, ka pienākumam samaksāt maksājumus pēc galīgā nolēmuma pieņemšanas un saskaņā ar licences līgumu ir tieša vai netieša, faktiska vai iespējama ietekme uz tirdzniecību starp dalībvalstīm un ka šāda ietekme nav nebūtiska [54].

85. Attiecībā uz konkurences ierobežojumu jautājums nav par to, vai vienīgā šķīrējtiesneša sniegtā licences līguma interpretācija radīja *Genentech* komerciāli nelabvēlīgāku situāciju, vai to, vai ar (neapstrīdamu) atpakaļejoša skata priekšrocību šis uzņēmums nebūtu noslēdzis šādu līgumu [55]. LESD 101. pants mērķis nav vispārējā veidā regulēt komerciālās attiecības starp uzņēmumiem, bet aprobežojas ar to, ka aizliedz dažu veidu līgumus starp uzņēmumiem, kuri varētu ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū.

86. Turklāt savā spriedumā *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195) Tiesa no konkurences tiesību viedokļa apskatīja līgumsaistības, ar kurām patentētā izgudrojuma licences turētājam maksājums bija jāmaksā bez laika ierobežojuma, un tātad pat pēc patenta termiņa beigām.

87. Tiesa minētā sprieduma 11. un 12. punktā nosprieda:

"Nevar izslēgt, ka licences līguma klauzulai, kas nosaka pienākumu samaksāt maksājumu, var būt *no patenta atšķirīga izcelsme*. Šāda klauzula patiešām var drīzāk tikt noteikta *komerciāla rakstura spriedumā* par licences līgumā noteikto izmantošanas iespēju pievienoto vērtību. [..]

Gadījumā, ja pienākums samaksāt maksājumus tika noteikts uz nenoteiktu laiku un līdz ar to tiek apgalvots, ka tas turpina saistīt parādnieku arī pēc attiecīgā patenta derīguma termiņa beigām, rodas jautājums, vai, ņemot vērā licences līguma ekonomisko un juridisko kontekstu, pienākums turpināt maksāt maksājumus varētu būt konkurences ierobežojums [101.] panta 1. punkta izpratnē" [56].

54 — Komisija uzskata, ka daži elementi liek secināt, ka pienākumam samaksāt attiecīgos maksājumus varētu būt šāda ietekme. "Pirmkārt, licences līgums darbojas visā pasaulē un tātad ietver visu Eiropas Savienību [..]. Otrkārt, licences līgums attiecas uz tehnoloģiju, kas pēc [vienīgā] šķīrējtiesneša domām tika izmantota, lai ražotu *rituximab*, medikamenta *MabThera®*, ko tirgo Eiropas Savienībā, aktīvo vielu. Treškārt, par *MabThera®* ir izsniegta tirdzniecības atļauja [..] atbilstoši (Regulas (EEK) Nr. 2309/93) 3. pantam. Ceturtkārt, šķiet, ka *Genentech* ir tirgojusi *MabThera®* vismaz Vācijā, Francijā un Itālijā. Piektkārt, šķiet, ka *Sanofi* un [*Genentech*, kas tagad ietilpst *Roche* grupā,] ir būtiski konkurenti farmācijas pētniecības jomā, it īpaši iespējamie konkurenti *Rituxan®* (un *MabThera®*) darbības jomā. Sestkārt, pienākums samaksāt maksājumus var apgrūtināt *Genentech* ražošanas izmaksas un samazināt konkurenci esošo produktu un tehnoloģiju tirgos, it īpaši *MabThera®* darbības jomā. Septītkārt, šķiet, ka *Rituxan®* un *MabThera®* rada apgrozījumu vairāk nekā viena miljarda euro apmērā, kas ļauj tos uzskatīt par "blockbuster" medikamentiem.

55 — Kā *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* to ir norādījušas savās atbildēs uz Tiesas uzdotajiem rakstveida jautājumiem, "tas, ka licences līgumā noteikto maksājumu nomaksa, iespējams, var radīt finansiālu slogu licences turētājam, proti, *Genentech*, nav pietiekami, lai raksturotu konkurences ierobežojumu. Šāds slogs vienkārši atspoguļo licences līguma komerciālo raksturu, kuru līdzvērtīgi komercuzņēmumi noslēguši, būdami pilnībā informēti un pilnībā apzinoties lietas apstākļus, un kurš, tāpat kā jebkurš cits komerclīgums, var izrādīties komerciāli mazāk izdevīgs, nekā tā sākotnēji paredzējusi viena no pusēm".

56 — Mans izcēlums.

88. Tiesa uzskata, ka attiecīgais pienākums var pārkāpt LESD 101. panta 1. punktu, ja tas vai nu nedod licences turētājam tiesības ar saprātīgu uzteikuma termiņu izbeigt līgumu, vai arī pēc izbeigšanas mēģina ierobežot licences turētāja rīcības brīvību [57].

89. Lai gan ir taisnība, ka šis spriedums attiecās uz tādiem ekonomiskiem un juridiskiem apstākļiem, kas nedaudz atšķiras no apstākļiem pamatlietā [58], es uzskatu, ka minēto judikatūru pēc analoģijas var piemērot šajā lietā.

90. Trešais daļējais nolēmums apstiprina, ka *Genentech* pienākums samaksāt maksājumus izrietēja nevis no ar derīgiem patentiem aizsargātas tehnoloģijas izmantošanas, bet tikai no attiecīgā licences līguma [59]. No vienīgā šķīrējtiesneša, piemērojot Vācijas tiesības, atzītās licences līguma interpretācijas skaidri izriet, ka šā līguma komerciālais mērķis bija ļaut *Genentech* izmantot attiecīgo aktivatoru, izvairoties no tiesvedības saistībā ar patentu. Tā kā *Genentech*, pretēji citiem aktivatora lietotājiem, kas nebija noslēguši šādu licences līgumu ar *Hoechst* un *Sanofi-Aventis*, licences līguma darbības laikā faktiski guva labumu no šī "pagaidu pamiera" [60], maksājumi par aktivatora izmantošanu, kas saskaņā ar līgumu attiecīgi bija jāveic *Genentech*, nebija atlīdzināmi, lai gan nebija attiecīgo patentu atcelšanas vai pārkāpuma.

91. Turklāt pienākums veikt maksājumus bija paredzēts tikai šā licences līguma derīguma laikā, un *Genentech* varēja viegli izbeigt līgumu, to uzsakot divus mēnešus iepriekš [61]. Pēc licences līguma izbeigšanas *Genentech* tātad atradās tieši tādā pašā situācijā kā visi citi attiecīgā aktivatora izmantotāji [62].

92. Jānorāda arī, ka *Genentech* rīcības brīvība nekādi nebija ierobežota attiecībā uz laikposmu pēc izbeigšanas un tai nebija saistoša klauzula, kas tai liegtu apstrīdēt attiecīgo patentu derīgumu vai pārkāpumu. Turklāt pēc licences līguma izbeigšanas tā *United States District Court for the Northern District of California* (Amerikas Savienoto valstu Kalifornijas Ziemeļu rajona [Federālā] tiesa) cēla prasību par patentu atcelšanu.

93. *Genentech* tomēr uzskata, ka no sprieduma *Windsurfing International*/Komisija (193/83, EU:C:1986:75) izriet, ka LESD 101. panta 1. punkta pārkāpums pastāv, ja patenta licences īpašniekam ir jāmaksā maksājumi, kas aprēķināti, pamatojoties uz produkta, uz kuru neattiecas patents, neto pārdošanas cenu.

57 — Skat. spriedumu *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195, 13. punkts). *Genentech* uzskata, ka Komisija savā 1975. gada 2. decembra Lēmumā par [LESD 101.] panta piemērošanas procedūru (IV/26.949 – *AOIP*/*Beyrard*) (OV, L 6, 8. lpp.) bija "paziņojusi, ka pastāv konkurences ierobežojums, ja licencēto patentu līguma klauzula paredz maksājumus licences īpašniekam, pat ja pēdējā patenti netiek izmantoti. Komisija uzskata, ka "[..] šāda klauzula licences līgumā arī ir pretrunā [101.] panta 1. punktam, tāpat kā pienākums maksāt maksājumus *pēc patenta termiņa beigām*" (mans izcēlums). *Genentech* apsvērumi attiecas uz klauzulu, kas uzliek pienākumu licences turētājam samaksāt maksājumus, ja tas ražo līgumā noteiktos produktus, neizmantojot licences īpašnieka patentus. Šajā lēmumā Komisija uzskatīja, ka klauzulai bija ierobežojoša iedarbība uz konkurenci, jo tā paredzēja veikt maksājumus licences īpašniekam, pat ja tā patenti netiek izmantoti. Šajā ziņā tā uzskatīja, ka šī klauzula, tāpat kā jebkura cita klauzula, kas paredz pienākumu maksāt maksājumus pēc patenta termiņa beigām, nebija saderīga ar LESD 101. panta 1. punktu. Ir jāatzīmē, ka Komisija, tāpat kā Tiesa sava sprieduma *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195) 13. punktā, norādīja, ka "pienākums maksāt maksājumus pēc patenta termiņa beigām [..] ir [..] [101.] panta pārkāpums, *jo līgums neatļauj licences turētājam izbeigt līgumu*" (mans izcēlums).

58 — Šī lieta attiecas uz patentu atcelšanas vai pārkāpuma neesamības gadījumu, savukārt lieta, kurā tika pasludināts spriedums *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195), bija par patentu termiņa beigām.

59 — *Hoechst* un *Sanofi-Aventis* norāda, ka vairāku dalībvalstu valsts tiesības paredz, ka pēc tam, kad patents ir atcelts, licences turētājam ir tiesības pārtraukt turpmākos maksājumus, taču viņš nevar pieprasīt atlīdzināt jau samaksātos maksājumus.

60 — Skat. trešā daļējā nolēmuma 315. punktu.

61 — Lietā, kurā tika pasludināts spriedums *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195), bija paredzēts sešu mēnešu uzteikums, kas beidzas katra gada 1. oktobrī.

62 — Savukārt, kā to savos apsvērumos norāda Komisija, "pienākums turpināt maksāt maksājumus, nepastāvot iespējai ar saprātīgu uzteikumu izbeigt līgumu, bez ekonomiska pamatojuma apgrūtinātu [licences] ņēmēja ražošanas izmaksas, un tas samazinātu konkurenci esošo produktu un tehnoloģiju tirgos un atturētu [licences] ņēmēju veikt ieguldījumus savas tehnoloģijas attīstībā un uzlabošanā".

94. Šajā spriedumā Tiesa nosprieda, ka principā šā maksājumu aprēķināšanas sistēma, kas pamatota uz kopējo vindsērfinga dēļa neto pārdošanas cenu, varēja ierobežot konkurenci attiecībā uz pludiņiem, uz kuriem patents neattiecās [63]. Šajā ziņā Tiesa minētā sprieduma 65. punktā norādīja, ka ir atsevišķi pieprasījums gan pēc takelāžas, gan pludiņiem.

95. Tomēr šajā spriedumā patenta īpašnieks, izmantojot attiecīgo klauzulu un pārkāpjot LESD 101. panta 1. punkta e) apakšpunktu, pakārtoja līguma noslēgšanu tam, ka tā partneris uzņemas papildu saistības [64], kurām pēc būtības vai saskaņā ar nozares praksi nav nekādas saistības ar līguma priekšmetu. Tomēr pamatlietā nav nevienas norādes, kas ļautu secināt, ka trešā daļējā nolēmuma izpilde uzlika *Genentech* tādas saistības, kurām pēc to būtības vai saskaņā ar komerciālu izmantošanu nebūtu nekāda sakara ar licences līguma priekšmetu.

96. Vienīgais šķīrējtiesnesis uzskata, ka licences līguma komerciālais mērķis bija izvairīties no tiesvedībām saistībā ar patentiem, un tādējādi maksājumu aprēķins bija pilnīgi neatkarīgs no derīga patenta par galīgo produktu esamības.

97. Tādēļ es uzskatu, ka LESD 101. pants nav šķērslis tam, lai tādu patentu atcelšanas vai pārkāpuma neesamības gadījumā, kuri aizsargā attiecīgo tehnoloģiju, spēkā būtu licences līgums, kas uzliek licences turētājam veikt maksājumus tikai par ar licencēto patentu saistīto tiesību izmantošanu vien, ja, pirmkārt, šā līguma komerciālais mērķis ir ļaut licences turētājam izmantot attiecīgo tehnoloģiju, vienlaikus izvairoties no tiesvedībām saistībā ar patentiem, un, otrkārt, licences turētājs ar saprātīgu uzteikumu var izbeigt licences līgumu pat atcelšanas vai pārkāpuma neesamības gadījumā.

3) Par atbrīvojuma regulu attiecībā uz tehnoloģiju nodošanu piemērojamību

98. *Genentech*, *Hoechst*, *Sanofi-Aventis*, Nīderlandes valdība un Komisija ir iesniegušas apsvērumus par Komisijas 2014. gada 21. marta Regulas (ES) Nr. 316/2014 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta 3. punkta noteikumu piemērošanu tehnoloģijas nodošanas nolīgumu kategorijām [65] tiesību normu piemērošanu.

99. Savukārt Francijas valdība uzskata, ka, ņemot vērā, ka uzdotais jautājums attiecas uz licences līguma īstenošanu laikposmā no 1998. gada 15. decembra līdz 2008. gada 27. oktobrim, attiecīgajā laikposmā jāpiemēro Komisijas 1996. gada 31. janvāra Regula (EK) Nr. 240/96 par [LESD 101.] panta 3. punkta piemērošanu dažām tehnoloģijas nodošanas nolīgumu kategorijām [66] un Regula Nr. 772/2004..

100. Manuprāt, nav lietderīgi pārbaudīt šo trīs "atbrīvojuma" regulu piemērojamību šajā lietā.

101. Papildus tam, ka Tiesas rīcībā nav pietiekamas informācijas, lai veiktu šādu analīzi, tā būtu lieka, jo es uzskatu, ka atbilstoši spriedumam *Ottung* (320/87, EU:C:1989:195) LESD 101. panta 1. un 2. punkts neprasa atcelt trešo daļējo nolēmumu. Jānorāda, ka šīs atbrīvojuma regulas piemēro LESD 101. panta 3. punktu [67] tehnoloģijas nodošanas nolīgumu kategorijām, kurās piedalās tikai divi uzņēmumi, un ar tiem saistītām saskaņotām darbībām, *kas ietilpst LESD 101. panta 1. punkta darbības jomā*.

63 — Skat. spriedumu *Windsurfing International*/Komisija (193/83, EU:C:1986:75, 67. punkts).

64 — Licences līguma attiecīgā klauzula uzlika pienākumu licences turētājiem samaksāt maksājumus par vindsērfinga dēļa takelāžu, kas ražota saskaņā ar patentu, kurš attiecās tikai uz takelāžu, pamatojoties uz kopējo vindsērfinga dēļa pārdošanas cenu, kura ietvēra takelāžu un pludiņus, un šie pēdējie nebija aizsargāti ar patentu.

65 — OV L 93, 17. lpp.

66 — OV L 31, 2. lpp.

67 — Trīs attiecīgo regulu tiesiskais pamats ir Regula Nr. 19/65/EKK.

102. *Ad abundantiam* es uzskatu, ka *Genentech* apsvērumi, saskaņā ar kuriem pienākums, kas tai uzlikts atbilstoši trešajam daļējam nolēmumam, samaksāt maksājumus, pamatojoties uz visu *MabThera*® pārdošanas apjomu, ir skaidri definēts ierobežojums saskaņā ar Regulas Nr. 316/2014 4. panta 1. punkta a) un d) apakšpunktu, nav pieņemami.

103. No Tiesai iesniegtajiem materiāliem neizriet, ka licences līguma un trešā daļējā nolēmuma mērķis vai sekas, pirmkārt, ir ierobežot *Genentech* spēju noteikt cenas, pārdodot produktus trešajām personām [68], vai, otrkārt, ierobežot tā iespējas "izmantot savu tehnoloģiju" vai "nodarboties ar pētniecību un izstrādi" [69].

VI – Secinājumi

104. Tādējādi es iesaku Tiesai uz *cour d'appel de Paris* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

LESD 101. pants neuzliek pienākumu, ja ir atcelti patenti, kas aizsargā tehnoloģiju, vai to pārkāpuma neesamības gadījumā atcelt starptautiskās šķīrējtiesas nolēmumu, ar kuru tiek īstenots licences līgums, kurš licences turētājam liek maksāt maksājumus tikai par ar licencēto patentu saistīto tiesību izmantošanu vien, ja šā līguma komerciālais mērķis ir ļaut licences turētājam izmantot attiecīgo tehnoloģiju, vienlaikus izvairoties no tiesvedībām saistībā ar patentu, ar nosacījumu, ka licences turētājs var izbeigt licences līgumu ar saprātīgu uzteikuma termiņu, var apstrīdēt patentu derīgumu vai pārkāpumu un pēc izbeigšanas saglabā savu rīcības brīvību.

68 — Skat. Regulas Nr. 316/2014 4. panta 1. punkta a) apakšpunktu. Šajā ziņā skat. LESD 101. panta 1. punkta a) apakšpunktu.

69 — Skat. Regulas Nr. 316/2014 4. panta 1. punkta d) apakšpunktu. Šajā ziņā skat. LESD 101. panta 1. punkta b) apakšpunktu.